

УДК 811.111'37'42
DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2025.4.11>

СТРУКТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЗБРОЇ

Іванченко Марія Юріївна,

доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
ORCID ID: 0000-0001-7363-4600

Ботвин Тетяна Михайлівна,

доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
ORCID ID: 0000-0001-8590-8664

Дослідження присвячено виявленню структурних моделей, за якими утворюються англійські терміни зброї, виявленні продуктивності цих моделей. Актуальність дослідження зумовлена становленням та розвитком Української держави, її виходом на міжнародну арену як повноправного члена світового співтовариства, що передбачає тісну міжнародну співпрацю. Запорукою успішної інтеграції є, зокрема, оперування систематизованою та стандартизованою лексикою у тих галузях, які найчастіше є предметом обговорень на державному рівні. У сучасних умовах війни, коли країни усього світу надають військову підтримку стандартизація термінології військової галузі, зокрема підмови зброї край необхідна.

В умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію нашої держави військова термінологія знаходиться у фокусі уваги дослідників, перекладачів та користувачів.

Збройова лексика займає особливе місце в ряді спеціальних мов. Сучасна мова зброї має не лише обмежений набір термінологічної лексики, що виражає концепції озброєння, а також ряд структурних та функціональних особливостей, які є основоположними для всього людського суспільства.

У результаті проведеного аналізу структурних характеристик англійської термінології зброї виявлено, що однокомпонентні терміни досліджуваної галузі становлять 53% від загальної кількості. Переважна більшість однокомпонентних термінів утворена афіксальним способом. До найпродуктивніших суфіксів, за допомогою яких утворюються англійські терміни зброї, належать такі: -er, -ing, -tion, -ent, -ity, -less, -ant, -or; -ture, -ment, -ive, -ed, -able, -ion, -ance, -ness, -age.

Серед представлених для аналізу термінів, двокомпонентні становлять 16 % від загальної кількості із структурними моделями A+N, N+N, N+of+N. Трикомпонентні терміни складають 11%. Моделі: N+A+N, A+N+N, A+N+N, N+N+N. Моделі чотирикомпонентних термінів складають 10%: N+N+N+N, A+A+A+N, A+A+N+N, A+N+N+N, A+N+A+N, N+A+A+N. Менш чисельними виявились п'ятикомпонентні (3%) та шестикомпонентні (2%) термінологічні одиниці: N+N+A+A+N, N+A+A+A+N, A+N+of+A+N+N; A+A+N+N+N+N, N+A+A+A+N, A+N+A+N+N+N.

Терміни-абрєвіатури складають 5% англійських термінів зброї, зокрема ініціаліزمи (2%), пропуск голосних (1,5 %), скорочення складів або фрагментів вихідної фрази (1,5 %).

Ключові слова: термін, словотвір, афіксація, багатоконпонентний термін, абрєвіатура.

Ivanchenko Mariia, Botvyn Tetiana. Structural characteristics of english weapons terminology

The study is devoted to pointing out the structural models of English weapon terms formation, identifying the productivity of these models. The formation and development of the Ukrainian state, its entry into the international arena as a full member of the world community involves close international cooperation. The key to successful integration is, in particular, operating with a systematized and standardized vocabulary in those areas that are most often the subject of discussions at the state level. In modern conditions of war, when countries around the world provide military support, standardization of the military industry terminology, in particular, weapon terminology, is extremely necessary.

In the context of the full-scale invasion of Russian troops into the territory of our state, military terminology is in the focus of researchers', translators' and users' attention.

Weapons vocabulary occupies a special place in a number of special languages. The modern language of weapons has not only a limited set of terminological vocabulary expressing the concepts of weapons, but also a number of structural and functional features that are fundamental for the entire human society.

As a result of the structural characteristics of English weapon terminology analysis, it was found that single-component terms in the studied field account for 53% of the total number. The vast majority of single-component terms are formed by affixal means. The most productive suffixes used to form English weapon terms include the following: -er, -ing, -tion, -ent, -ity, -less, -ant, -or; -ture, -ment, -ive, -ed, -able, -ion, -ance, -ness, -age.

Among the terms presented for analysis, two-component terms account for 16% of the total number with structural models A+N, N+N, N+of+N. Three-component terms account for 11%. Models: N+A+N, A+N+N, A+N+N, N+N+N. Models of four-component terminologies make up 10%: N+N+N+N, A+A+A+N, A+A+N+N, A+N+N+N, A+N+A+N, N+A+A+N. Less numerous were five-component (3%) and six-component (2%) terminological units: N+N+A+A+N, N+A+A+A+N, A+N+of+A+N+N; A+A+N+N+N+N, N+A+A+A+N, A+N+A+N+N+N.

Abbreviations make up 5% of English weapon terms, including initialisms (2%), vowel omissions (1.5%), and abbreviations of syllables or fragments of the original phrase (1.5%).

Key words: term, word formation, affixation, multi-component term, abbreviation.

Вступ. Становлення та розвиток Української держави, її вихід на міжнародну арену як повноправного члена світового співтовариства передбачає тісну міжнародну співпрацю. Запорукою успішної інтеграції є, зокрема, оперування систематизованою та стандартизованою лексикою у тих галузях, які найчастіше є предметом обговорень на державному рівні. У сучасних умовах війни, коли країни усього світу надають військову підтримку стандартизації термінології військової галузі, зокрема підмови зброї вкрай необхідна.

В умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію нашої держави військова термінологія знаходиться у фокусі уваги дослідників, перекладачів та користувачів. Провідні науковці розглядають проблеми пов'язані із аналізом морфологічної структури термінів [11], специфіку перекладу термінологічних одиниць [3; 7; 8]. У галузі військової термінології вчені аналізують специфіку певних лексико-семантичних груп понять цієї галузі [9], піднімають проблеми класифікації англійської військової лексики [12], досліджують військові неологізми [5] та вивчають особливості перекладу термінів цієї галузі [10].

Метою статті є виявлення та аналіз структурних моделей утворення англійських термінів зброї та встановлення продуктивності останніх.

Матеріалом слугували галузеві словники англійської мови [1; 2; 13].

Результати. Збройова лексика займає особливе місце в ряді спеціальних мов. Сучасна мова зброї має не лише обмежений набір термінологічної лексики, що виражає концепції озброєння, а також ряд структурних та функціональних особливостей, які є основоположними для всього людського суспільства. Вважається, що інформація, яка зафіксована у згаданих термінологічних одиницях, акумулює інформацію про мову та культуру як семіотичні компоненти, що складають цілісний образ світу [6, с. 180].

Сьогодні термінологічне дослідження переслідує не лише наукові, але й практичні цілі. Ось чому важливим є не лише опис збройової термінологічної системи, а й вивчення методів формування та шляхів поповнення згаданої термінології. Вчені виділяють різні способи утворення термінів залежно від продуктивності. Основним джерелом створення нових термінів, збагачення термінологічного фонду та вдосконалення окремих термінологічних мовних систем є його внутрішні ресурси. Поповнення словника науковою мовою новими словами відбувається завдяки використанню в мові морфем та їх новій комбінації [4, с. 54].

Аналіз вибірки термінів зброї щодо їх структури показав, що найбільш поширеними є прості терміни. Похідні терміни менш представлені. Найпродуктивнішим способом утворення похідних є афіксація, зокрема суфікси розподіляються наступним чином:

-er – carrier, chamber, charger, marker, receiver, reducer, launcher, silencer, shoulder, shooter, primer;

-ing – casing, clearing, cocking, locking, mounting, reloading, jamming, preserving, propelling, stabilizing, rifling, reversing, retracting, resetting, mainspring;

-tion – ammunition, derivation, magnification, detection, insurrection, explosion, observation, regulation, resolution, operation, ammunition, implosion;

-ent – tangent, coefficient, deterrent, imminent;

-ity – velocity, capacity, density, commodity, impartiality, integrity, lethality;

-less – stainless, smokeless, rimless;

-ant – combat, commandant, propellant, lieutenant, warrant;

-or – disconnecter, detonator, radiator, regulator;

-ture – departure, aperture, mixture, moisture, feature, premature, posture;

-ment – attachment, adjustment, arrangement, concealment, disarmament, ligament, regiment;

-ive – objective, defensive, destructive, directive, explosive, offensive, incentive, preventive, protective, radioactive, reactive;

-ed – armed, rifled, modulated, integrated, interrelated, mechanized;

-able – detachable, controllable, portable, reliable, survivable, transportable, assailable, controllable, equitable, expendable, nonrenewable, impermeable;

-ion – fission;

-ance – guidance, assistance;

-ness – harness;

-age – windage.

Мовна номінація в підмови зброї відрізняється наявністю великої кількості термінів, включаючи багатокомпонентні термінологічні одиниці. Озброєння – це одна із сфер діяльності, яка відносно динамічно розвиваються в сучасному світі, та водночас має дуже глибоке коріння. Більше того, лексичний склад цієї галузі постійно оновлюється новими термінами англійською мовою.

Багатокомпонентні терміни або багатокомпонентні термінологічні комбінації в англійській мові, на думку деяких авторів, включають також терміни, що пишуться через дефіс. Ці терміни характеризуються складністю структури та неоднозначністю компонентів:

iron-sight, self-cocking, single-action, armor-piercing, box-type, double-action, hollow-point, round-nose, multi-barrels, semi-jacketed, machine-gun.

Аналіз термінів зброї англійської мови показав, що в текстах цього напрямку використовуються два, три, чотири, п'яти та шестикомпонентні терміни. Було отримано наступні дані:

Двокомпонентні – 22%:

A+N: *adjustable sight* – регульований приціл, *diopter sight* – діоптричний приціл, *adjustment screw* – регулювальний гвинт, *antiaircraft sight* – зенітний приціл, *antitank cartridge* – протитанковий патрон, *antitank grenade* – протитанкова граната, *antitank rifle* – протитанкова гвинтівка, *assault rifle* – штурмова гвинтівка, *driving band* – провідний пояс, *double-action* – ударно-спусковий механізм подвійної дії, *weak hand* – не домінуюча рука; *підтримуюча рука при дворучному хвату*.

N+N: *adjustment of sight* – регулювання прицілу, *aiming mechanism* – механізм наведення (прицілювання), *aperture sight* – діоптр, *drum magazine* – магазин барабанного типу, *extractor slot* – вивідне вікно для викидання гільз, *hammerless pistol* – безкурковий пістолет, *lead jacket* – свинцева сорочка, *lens coating* – покриття лінз, *wheel mount* – колісний верстат.

N+of+N: *line of fall* – лінія падіння; *line of fire* – лінія мети; *line of impact* – лінія зустрічі; *line of sight* – лінія прицілювання.

Трикомпонентні – 21%:

N+A+N: *adjustment-incendiary bullet* – пристрілювально-запальна куля, *barrel-catch screw* – стопорний болт дула, *anti-reflection coating* – покриття антивідблиску; *frame with sighting strings* – рамка з прицільними нитками;

A+N+N: *firing pin block* – блокування ударника, *antitank rocket launcher* – ручний протитанковий гранатомет, *windage screw knob* – маховичок ходового гвинта;

A+N+N: *extended magazine release, double stack magazine* – дворядний магазин;

N+N+N: *feed block cover* – кришка приймача, *cocking handle slot* – щілина важеля взведення затвора;

Чотирикомпонентні – 21%:

N+N+N+N: *butt plate buffer spring* – пружина потиличника, що амортизує;

A+A+A+N: *full metal jacketed bullet* – оболонкова куля (з суцільнометалевою оболонкою); *jacketed hollow cavity bullet* – оболонкова куля з каверною;

A+A+N+N: *jacketed flat point bullet* – оболонкова куля з плоскою головною частиною; *jacketed soft point bullet* – напівоболонкова куля; *jacketed round nose bullet* – оболонкова куля із закругленим носиком; *jacketed hollow-point bullet* – оболонкова експансивна куля;

A+N+N+N: *large caliber machine gun* – великокаліберний кулемет;

A+N+A+N: *folding-type metal stock* – металевий приклад; *adherence to basic exercise principles* – суворе дотримання основних принципів тренування, *advanced conventional weapons systems* – удосконалені комплекси звичайного озброєння;

N+A+A+N: *combat-ready cartridge clip* – споряджена обойма;

П'ятикомпонентні – 5%: *air defense guided missile system*, *nuclear-powered ballistic-missile submarine*; *rapid release of a large amount of energy*; *semi-jacketed hollow-point bullet*.

Шестикомпонентні – 2%:

advanced medium-range air-to-air missile, *army national guard enhanced separate brigade*, *armed services vocational aptitude battery*, *army national guard enhanced separate*.

У зв'язку із збільшенням кількості компонентів починають активно використовуватися аббревіатури. Як зазначають вчені, аббревіатура використовується для досягнення необхідної стислості терміна [4, с. 58].

Серед англійських термінів зброї виявлено два типи скорочень, це ініціалізми – послідовність великих літер, кожна з яких вимовляється окремо, та скорочення, коли певні звукові сегменти вилучаються зі складу слова.

Аналіз показав, що кількість ініціалізмів у збройовій термінології переважає, їх структура досить проста, вони утворені терміном поєднання великих літер. Наприклад – *FPJ* (*full profile jacket bullet*), *SA* (*single-action*), *DAO* (*double-action only*), *MI* (*military intelligence*). *MSC* (*Medical Service Corp'd*), *MBA* (*main battle area*), *MDA* (*Missile Defense Agency*), *MSR* (*main supply route*), *LOAC* (*law of armed conflict*), *JTF* (*joint task force*), *IPB* (*intelligence preparation of battlefield*), *IET* (*Initial-entry Training*), *IFV* (*infantry fighting vehicle*), *DA* (*double-action*), *DAO* (*double-*

action only), *JHC* (*jacketed hollow cavity bullet*), *HS* (*hydrashock*), *AMRAAM* (*advanced medium-range air-to-air missile*), *SJHP* (*semi-jacketed hollow-point bullet*).

Фактичний матеріал показав, що наявні, також, скорочення, яке відбувається, коли всі голосні звуки пропущено з терміна, наприклад, *gnr* (*gunner*), *gnd recon* (*ground reconnaissance*), *mbl def* (*mobile defense*), *msg* (*messenger*).

Окрему групу аббревіатур термінології зброї формують скорочення складового складу, яке розуміють як скорочення складів або фрагментів вихідної фрази, що утворюють склади в межах аббревіатури. Наприклад: *AD GM sys* (*air defense guided missile system*), *AD spt* (*air defense support*), *admin* (*administration*), *ADMNO* (*administrative order*), *ADM* (*admiral*), *bat intel* (*battle intelligence*), *bat* (*battleship*), *GEN* (*General*), *OPORD* (*operation order*), *ADMNO* (*administrative order*), *ammo* (*ammunition*), *mil acft* (*military aircraft*).

Биокремлено ще один тип скорочень, що складається, наприклад, з початкової, середньої та підсумкової літери одного слова або фрази – *artillery weapons system* (*arty wpns sys*), *msl sys* (*missile weapons system*), *mvmt O* (*movement order*).

Висновки. У результаті проведеного аналізу структурних характеристик англійської термінології зброї виявлено, що однокомпонентні терміни досліджуваної галузі становлять 53% від загальної кількості. Переважна більшість однокомпонентних термінів утворена афіксальним способом. До найпродуктивніших суфіксів, за допомогою яких утворюються англійські терміни зброї, належать такі: *-er*, *-ing*, *-tion*, *-ent*, *-ity*, *-less*, *-ant*, *-or*; *-ture*, *-ment*, *-ive*, *-ed*, *-able*, *-ion*, *-ance*, *-ness*, *-age*.

Серед представлених для аналізу термінів, двокомпонентні становлять 16 % від загальної кількості із структурними моделями A+N, N+N, N+of+N. Трикомпонентні терміни складають 11%. Моделі: N+A+N, A+N+N, A+N+N, N+N+N. Моделі чотирикомпонентних термінів складають 10%: N+N+N+N, A+A+A+N, A+A+N+N, A+N+N+N, A+N+A+N, N+A+A+N. Менш чисельними виявились п'ятикомпонентні (3%) та шестикомпонентні (2%) термінологічні одиниці: N+N+A+A+N, N+A+A+A+N,

A+N+of+A+N+N; A+A+N+N+N+N, N+A+A+A+N, A+N+A+N+N+N.

складів або фрагментів вихідної фрази (1,5 %).

Шляхом скорочення утворено 5% англійських термінів зброї, зокрема ініціалізму (2%), пропуск голосних (1,5 %), скорочення

Перспективами дослідження є аналіз стратегій та тактик перекладу англійських термінів досліджуваної галузі.

Література:

1. Англо-український військовий словник. URL: <https://adl.lndc.knu.ua/ua/chapter/491>
2. Англо-український збройовий словник. URL: <https://bugai.com.ua/paint/anglo.html>
3. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад: Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця : Нова книга. 2010. 232 с.
4. Бхіндер Н. Лексичні особливості сучасного англомовного військового дискурсу. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 2021. № 45. С. 52–60.
5. Гамон А., Чернявська С., Шокуров О. Неологізми в українській військовій термінології: лексико-семантичні особливості. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. т. 34(73), № 1, ч.2., 2023. С. 168–174.
6. Дем'яненко Б. Л., Дем'яненко В. М. Російська військова агресія проти України 2014–2022 рр.: політичні та побутові неологізми називання агресора. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2022. № 9. С. 173–194
7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2008. 576 с.
8. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: [навчальний посібник]. 2001. 290 с.
9. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд): монографія. за ред. проф. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с.
10. Рябокін Н. О., Пашко С. В. Особливості перекладу англомовної військової термінології на українську мову. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 2024. № 208, С. 316–321.
11. Фурт Д., Дмитрук Л. Термінологія: навчальний посібник. Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2020. 172 с.
12. Шаранова Ю. В. Проблема класифікації англомовної військової лексики в парадигмі лінгвістичних досліджень. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 2021. Т.2, Вип. 19. С. 54-59
13. English-Ukrainian MilitaryDictionary. URL: <https://english-military-dictionary.org.ua/>

References:

1. Anhlo-ukrainskyi viiskovyi slovnyk [English-Ukrainian Military Dictionary]. Retrieved from: <https://adl.lndc.knu.ua/ua/chapter/491> [in Ukrainian].
2. Anhlo-ukrainskyi zbroiovyy slovnyk [English-Ukrainian Weapons Dictionary]. Retrieved from: <https://bugai.com.ua/paint/anglo.html> [in Ukrainian].
3. Bilozers'ka, L. P. (2010). Terminolohiya ta pereklad [Terminology and translation]: Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv filolohichnoho napryamu pidhotovky. Vinnytsya : Nova knyha. 232 s. [in Ukrainian].
4. Bkhinder, N. (2021). Leksychni osoblyvosti suchasnoho anhlo-movnoho viiskovoho dyskursu [Lexical features of modern English-language military discourse]. *Problemy humani-tarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia»*. № 45. S. 52–60. [in Ukrainian].
5. Hamon, A., Cherniavska, S., Shokurov, O. (2023). Neolohizmy v ukrainskii viiskovii terminolohii: leksyko-semantychni osoblyvosti [Neologisms in Ukrainian military terminology: lexical and semantic features]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriiia: Filolohiia. Zhurnalistyka*. t. 34(73), № 1, ch.2. S. 168-174. [in Ukrainian].
6. Demianenko, B. L., Demianenko, V. M. (2022). Rosiiska viiskova ahresiiia proty Ukrainy 2014–2022 rr.: poli-tychni ta pobutovi neolohizmy nazyvannia ahresora [Russian military aggression against Ukraine 2014–2022: political and everyday neologisms of naming the aggressor]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*. № 9. S. 173–194 [in Ukrainian].
7. Karaban, V. I. (2008). Pereklad anhliyskoyi naukovoyi i tekhnichnoyi literatury. [Translation of English scientific and technical literature]. Vinnytsya : Nova knyha. 576 p. [in Ukrainian].
8. Kovalenko, A. Ya. (2001). Zahal'nyy kurs nauково-tekhnichnoho perekladu [General course of scientific and technical translation]: [navchalnyi posibnyk]. 2001. 290 p. [in Ukrainian].
9. Lytovchenko, I. (2016). Dynamichni protsesy u viiskovii leksytsi ukrainskoi movy (nazvy zbroi, amunitsii, sporud) [Dynamic processes in the military vocabulary of the Ukrainian language (names of weapons, sporud)]

- ammunition, structures]: monohrafiia. za red. prof. Zh. V. Koloiz. Kryvyi Rih: Vyd. R. A. Kozlov. 206 s. [in Ukrainian].
10. Riabokin, N. O., Pashko, S. V. (2024). Osoblyvosti perekladu anhloimovnoi viiskovoi terminolohii na ukrainsku movu [Peculiarities of translating English military terminology into Ukrainian]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky*. № 208, S. 316–321. [in Ukrainian].
 11. Furt, D., Dmytruk, L. (2020). Terminolohiia: navchalnyi posibnyk [Terminology: a textbook]. Kryvyi Rih: [DonNUET]. 172 s. [in Ukrainian]
 12. Sharanova Yu. V. (2021). Problema klasyfikatsii anhloimovnoi viiskovoi leksyky v paradyhmi linhvistychnykh doslidzhen [The problem of classifying English military vocabulary in the paradigm of linguistic research]. *Zakarpatski filolohichni studii*. Uzhhorod: Vydavnychiy dim «Helvetyka». T.2, Vyp. 19. S. 54-59. [in Ukrainian].
 13. English-Ukrainian Military Dictionary. Retrieved from: <https://english-military-dictionary.org.ua/>

Стаття надійшла до редакції 09.08.2025

Стаття прийнята 24.08.2025

Статтю опубліковано 27.10.2025